

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Cursus Theologico-Moralis

Ad usum Tyronum elucubratus, Et in Quotidianis Prælectionibus
Quoad ea, quæ Moralis Theologia disputat De Sacramentis, & Censuris

Viva, Domenico

Patavii, 1723

Art. V. Quam ob causam præsertim temporalem ferri potest
excommunicatio major?

urn:nbn:de:hbz:466:1-40650

dem Bonac. : Qui etiam notat, quod Parochus, & Episcopus, etiam si Sacerdotes non sint, possint ab excommunicatione minore absolvere; quia ad absolutionem a censura non requiritur ordo Sacerdotalis: In iure autem nomine proprii Sacerdotis venit Parochus, aut Episcopus, quia isti fere semper solent esse Sacerdotes. Quare quamvis posset simplex Sacerdos a venialibus absolvere, non per hoc debet posse absolvere ab excommunicatione minore; cum possint aliter, quam per Sacramentum Pœnitentiæ tolli venialia, ut notavimus loc. cit. Notat etiam Cornejus apud Dian. loc. cit., quod ab hac excommunicatione possit etiam Diaconus, ac etiam clericus ex delegatione absolvere. Ut licite autem absolutio conferatur, requiritur in persona absolvenda propositum non relabendi.

ARTICULUS V.

Quam ob causam, præsertim temporalem, ferri potest excommunicatio major?

- I. *Non nisi ob gravem culpam externam, & propriam, ea ferri potest; Et quando res, quæ sub pœna excommunicationis prohibetur, est levis de se, aut indifferens, debet esse gravis propter finem gravem, ut possit sic sub gravi prohiberi, etiam si imponatur excommunicatio sententiæ ferendæ.*
- II. *Ex Trident. , ut possit ferri excommunicatio ob causam temporalem, requiritur causa gravis, & titulus, seu finis spiritalis.*
- III. *Quando excommunicatio fertur contra non revelantes, quinam excusentur?*
- IV. *In casibus Inquisitionis faciendæ est revelatio, etiam si delictum probari non possit, etiam si sub sigillo natu-*

rati, & sub juramento non revelandi sit cognitum, etiam non præmissa correctione fraterna, ut patet in simili.

V. *Num denunciandus sit reus, si sit emendatus, delictum tamen sit publicum, aut habeat effectum pendentem?*

VI. *Quandonam subditi tenentur denunciare delicta vi Edicti, etiam si ad id non teneantur lege naturali?*

VII. *Quando ad denunciationem procedere debet infamia, aut correctio fraterna?*

VIII. *Non denuncians furem, ad quod sub pœna excommunicationis obligatur, probabiliter ad restitutionem tenetur.*

IX. *Quamdiu durat obligatio denunciandi post Edictum Prælatorum?*

I. **U**Nice propter mortalem culpam propriam, & externam posse ferri excommunicationem majorem tam latæ, quam ferendæ sententiæ docuimus quæst. I. art. 4. Unde deduximus, quodcumque sub pœna excommunicationis prohibetur, si lex sit iusta, & valida, sub mortali prohiberi, etiam si res secundum se videatur levis, vel indifferens: Potest enim res levis, aut indifferens sub mortali prohiberi propter finem gravem; Verbi gratia, propter periculum proximum gravis culpæ, vel propter scandalum, vel propter grave damnum, quod alteri provenit. Quare quando multi, verbi gratia, grave damnum intulerunt Titio, singulis parum aliquid furripientibus, & sub excommunicationis pœna præcipitur restitutio, & damni reparatio, si singuli non restituant materiam illam parvam furreptam, peccabunt mortaliter, & excommunicationem incurrunt, ut docent communiter cum Suar. hic sect. 2., Pal. disp. 2. de Censuris punct. 2. contra Covarr., & Navar. cap. 17. num.

num. 130. Quod tamen excusat a culpa gravi, excusat pariter ab excommunicatione; quia pœna debet esse proportionata culpa. Pœna autem excommunicationis assimilatur pœnæ mortis, unde vocatur Gladius Ecclesiasticus; proinde requirit gravem culpam, ut incurratur. Docuerunt nonnulli cum Valent., & Salon. apud Dian. part. 1. tract. 10. resol. 21. non prohiberi sub gravi, quod prohibetur sub pœnâ excommunicationis ferendæ sententiæ, eo quod talis excommunicatio sit comminatoria. Sed communis sententia docet, sub gravi prohiberi tam quod prohibetur sub pœnâ lata, quam ferendæ sententiæ, cum in utroque casu pœna sit gravis, & indigeat prohibitionem fieri sub gravi.

II. Quæritur nunc primo; An possit excommunicatio ferri ob causam temporalem?

Respondeo cum communi apud Suar. disp. 20. sect. 1., posse; ut constat ex usu Ecclesiæ, dummodo adsit titulus spiritualis, & simul adsint moderationes requisitæ a Trident. sess. 24. cap. 3.; Ubi habet, *Excommunicationis gladium sobrie exercendum; cum experientia doceat, quod si ex levibus causis incutiatur, magis concommatur, quam formidetur; & perniciem potius pariat, quam salutem*: Proinde Trident. requirit primo, ut excommunicationes, quæ ad finem revelationis aut pro deperditis, aut pro subtrahendis rebus ferri solent, solum ab Episcopo decernantur; Ubi nomine Episcopi venit etiam Vicarius generalis, & quilibet habens Episcopalem potestatem. Secundo, ut ex re non vulgari, & causa diligenter, & magna maturitate examinata tales censuræ ferantur. Tertio, ut quando fieri potest executio realis, aut personalis, ab his censuris absteineatur. Præterea requiritur, ut diximus, titulus spiritua-

lis; quia cum Ecclesia non habeat directam potestatem in temporalia, sed solum indirectam, videlicet quatenus ad spiritualia sunt necessaria, vel utilia, idcirco, ut possit Ecclesia uti censuris in causa temporali, opus est fine, seu titulo spirituali: Verbi gratia, ut malum aliquod commissum corrigatur, vel ut præcaveatur malum, quod timetur, vel ut pauperibus, aut decenti cultui Ecclesiæ subveniatur, præcipiendo sub excommunicatione aliquam contributionem; vel ut bono communi consulatur ad vitanda damna spiritualia, &c.

III. Quæritur secundo; Quando fertur excommunicatio contra non manifestantes aliquas scripturas, omnemne comprehenduntur, an aliqui excusantur? Et idem quæritur, quando censura fertur ad revelanda delicta, vel ad finem restituendi ablatum.

Respondeo cum Suar. sect. 2., & aliis communiter, comprehendi omnes subditos, nisi excusentur vel ex ignorantia invincibili talis præcepti, vel ex impotentia sive physica, sive moralis, videlicet quia sine gravi damno aut in fama, aut in aliis bonis iuste possessis id exequi non possunt, vel ex alia iusta causa.

Unde inferitur primo, excusari tam eos, qui erant extra Diœcesim, seu territorium Episcopi tempore Edicti, quam eos, qui fiunt subditi talis Episcopi post latam sententiam excommunicationis contra non manifestantes. Et ratio est, quia præceptum non obligat eos, qui non sunt subditi præcipientis, quando illud fertur.

Inferitur secundo, quod nemo teneatur denunciare cum sua infamia seipsum, vel complices, seu socios delicti a se commissi, neque teneatur ferre testimonium contra personas sibi valde conjunctas, videlicet contra patrem, fratrem, & alios consanguineos, aut affines usque ad quartum gra-

gradum, ex Navar., & Avil. part. 2. cap. 5. disp. 4. dub. 2., nisi in causa fidei, aut laesae Majestatis, aut simili pertinente ad bonum commune, ut notat Navar. cap. 14. Ratio doctrinae est, quia hoc praecipuum humanum non obligat cum tanto incommodo, ut docent communiter Doctores; malum autem consanguineorum, & affinium censetur malum proprium.

Inferitur tertio, excusari eos, quos edictum non intendit comprehendere, quamvis illos comprehendere videatur; Verbi gratia, si praecipitur revelari eos, qui acceperunt talem rem, & ego certo sciam, (non tamen ex solo raptoris dicto, nisi sit tantae auctoritatis, ut merito possim omne dubium deponere, ut docet Avil. 3. part. cap. 5. disp. 5. ex Navar., & Guttier.) quod illam raptor acceperit ad compensandum aliquod debitum, vel alio iusto titulo; vel quamvis injuste rapuerit, excusari nunc a restituendo, vel ob impotentiam, vel ob usucapionem, &c., non teneor illum revelare, cum cesset finis praecipii. Pariter nec debeo regulariter revelare uxorem, filios, &c., quando maritus petit excommunicationem contra eos, qui clam aliquid sibi rapuerunt, ut docent Sot., & Avil. loc. cit., nisi aliquando prudenter praesumatur velle maritum includere etiam uxorem, & filios, quia videlicet quantitas furti est magna.

Inferitur quarto, excusari eos, qui non possunt id revelare; ut qui illud accepit ex confessione, aut per consultationem secretam sub sigillo naturali: Excusatur etiam Advocatus, & Procurator, qui ratione officii tenentur partes Rei agere; nisi tamen id vergeret in grave damnum Reipublicae, aut proximi: Et ratio est, quia expedit ad bonum Reipublicae, quod homines secure petant consilium sine timore revelationis.

Inferitur demum, excusari illum, qui inutiliter denunciaret, Verbi gratia, qui cogere denunciare eum, contra quem nullum testem afferre posset; quia sic solum infamaret illum sine ulla alterius utilitate: Cum autem Judex non intendat primario punitionem, & infamiam, sed emendationem delinquentis, ideo in tali casu non adest obligatio denunciandi; Sicut nec adest obligatio revelandi delictum, etiam si possit illud probare per alium integrum testem, quando, si praecedat correctio fraterna, spes est, quod reus corrigatur, ut docet Avil. ex Navar.

IV. Excipiuntur semper casus Inquisitionis, ad cuius Tribunal spectat posse inquirere etiam ex simplici denunciatione, ad quam tenetur etiam qui delictum novit non quidem ex petito consilio, aut sub sigillo Sacramentali, sed solum sub sigillo naturali, & sub juramento non revelandi, etiam non praemissa correctione fraterna, utpote inutili, cum agatur de bono publico fidei, ut mox dicemus; & fuse etiam diximus in Trutina exponendo 5. thesim ab Alex. VII. proscriptam.

Notandum tamen cum Avil. loc. cit., quod qui possidet scripturam alterius, & potest illam sine sua infamia, aut gravi detrimento revelare, teneatur ad revelandum sub poena excommunicationis. Quod si non possit sine gravi detrimento revelare, ex occultatione tamen talis scripturae dominus ejus passurus sit aequale, aut majus detrimentum, pariter tenetur ad revelandum: Sicut debitor tenetur cum gravi detrimento restituere, quando, nisi restituat, aequale damnum paritur creditor. Notandum etiam, quod si scriptura sit propria possidentis, contineat tamen jus adversarii, accedente praecipio Praelati, tenetur possidens eam revelare; nisi timeat sibi gra-

grave damnum in bonis aliis, quæ iuste possidet. Ita Sot., Cordub., & alii apud eundem Avil. Et ratio est, quia adversarius iuste prosequitur jus suum, & Prælatus iuste præcipit; ergo tenetur possidens scripturam ex iustitia illam revelare.

V. Quæritur tertio; An posito præcepto denunciandi sub pœna excommunicationis, teneantur subditi denunciare delictum, etiam quando reus est jam emendatus?

Respondeo cum Avil. distinguendo; nam vel delictum non habet effectum pendentem in futurum, ut esset, verbi gratia, ludus illicitus; Vel habet, ut esset, verbi gratia, fornicatio, quæ quamvis emendata, impedit matrimonium cum aliquibus ratione affinitatis; Sicut etiam baptismus invalide susceptus, per quem manet impedimentum ad reliqua Sacramenta; Necnon Simonia, quæ annullat titulum Beneficii, & impedit rectam executionem legitimorum actuum. Rursus huiusmodi delicta possunt esse vel publica, vel secreta.

Nunc sic, si delictum non habens effectum pendentem in futurum sit secretum, & reus sit jam emendatus, delictum non est denunciandum; quia intantum posset denunciari, inquantum intenditur emendatio delinquentis, vel satisfactio publica: uterque autem finis cessat in casu nostro; ergo tale delictum non potest denunciari. Si vero delictum non habens effectum pendentem in futurum sit publicum, & Reus solum sit emendatus coram Deo, quatenus pœnituit illum delicti, sed non sit emendatus publice, tunc delictum denunciandum est; quia Prælatus tenetur prospicere bono Reipublicæ, & exigere publicam punitionem delicti publici, ut satisfiat Reipublicæ læsæ. Quod si emendatio fuerit publica, delictum non est denunciandum; quia delin-

quentes per publicam emendationem satisfecerunt Reipublicæ per scandalum læsæ. Si tamen delictum habeat effectum pendentem in futurum, sive publicum sit, sive secretum, etiam post emendationem denunciandum est ad impediendum malum futurum; (qua de causa Hæreticus dogmatizans, quamvis emendatus, denunciandus est) Nisi tamen impediri possit per correctionem fraternam, aut nisi invincibiliter ignoretur a denunciando damnum imminens, & ex revelatione scandalum potius, quam remedium oriretur; ut communiter docent de Confessario, qui non debet monere fœminam, verbi gratia, quæ ignorat, suum matrimonium esse nullum, quando ex monitione scandalum potius nascitur, quam remedium.

VI. Ex dictis sequitur ex Avil., Navar. contra Sot., quod in aliquibus casibus subditi tenentur denunciare delicta, quæ cæteroqui non tenerentur denunciare ex lege naturali: Etenim quando delicta publica occulte sunt emendata, non tenentur subditi illa denunciare ante præceptum Prælati, sed post illud tenentur: Sic etiam quando ex punitione delicti non emendati publice sequitur bonum publicum, & ex non punitione non sequitur ullum damnum grave, non tenentur subditi illud denunciare ante mandatum Prælati, bene tamen post illud.

Notandum tamen, quod qui indiget consilio, ut sciat, an possit, aut teneatur denunciare, & non potest intra terminum præfixum capere consilium, potest prorogare tempus ad denunciandum, absque eo quod in excommunicationem incurrat; quia censetur tunc impeditus, & impedito non currit præscriptio, juxta Regulam Juristarum.

VII. Quæritur quarto; An, ut possit denunciare delictum, præcedere de-

debeat infamia, & correctio fraterna?

Respondeo cum Avil. loc. cit. dub. 2., distinguendum esse: Aliqua enim delicta vergunt in damnum tertii, ut furtum, hæresis; Aliqua non, ut ludus illicitus. Quando feruntur excommunicationes ad revelanda delicta, quæ non vergunt in damnum tertii, denunciandus est delinquens Judici, si præcessit infamia delinquentis, quæ optime definitur in *cap. Inquisitionis, de Accusationibus*, quod sit *Rumor ortus de aliquo crimine a probis, & honestis sparsus per majorem partem viciniae*. Nec est necesse, ut præcedat correctio fraterna; hæc enim requiritur ad consulendum famæ proximi; unde si præcessit ejus infamia, & supponitur diffamatus, cessat finis correctionis fraternæ: Si vero non præcessit talis infamia, ex Sylvest., Navar., Cordub., & aliis non est denunciandus; quia intantum posset Judex licite inquirere de hoc particulari, inquantum præcessit infamia; ergo si infamia non præcessit, sicut Judex non potest inquirere, ita nec tenetur subditus revelare, ne post correctionem quidem fraternam; quia esset diffamare proximum. Si tamen denunciatio fieret Judici tanquam Patri, non esset necesse, quod præcedat infamia, sed præcedere deberet correctio fraterna, juxta præceptum Christi Domini, *Si te non audierit, dic Ecclesia*.

Quod si excommunicatio feratur ad revelandum crimen, quod sit in damnum tertii: Vel hoc est contra bonum commune, ut hæresis, &c. proditio Patriæ, &c.; Vel est contra bonum particulare, ut homicidium, furtum, &c.; Si sit contra bonum commune, denunciari debet, etiamsi non præcessit infamia, nec correctio fraterna, & etiamsi non poterit delictum per alium testem integrum pro-

bari: Non debet enim præcedere infamia, quia magis consulendum est bono communi, quam famæ alterius particularis: Nec debet præcedere correctio fraterna; quia ex D. Th. 2. 2. quæst. 32. art. 7., & aliis Theologis non speratur, quod per correctionem meam sit corrigendus, qui ausus est se opponere Ecclesie, aut Reipublicæ universali; Nec est opus, ut possit delictum per alium testem probari; nam damnata est ab Alex. VII. propof. 5. dicens: *Quamvis evidenter tibi constet, Petrum esse hæreticum, non teneris denunciare, si probare non possis*: Si vero delictum sit contra bonum particulare, vel tale delictum est jam finitum, ut ludus illicitus; Vel est in fieri, ut furtum, quod exigit restitutionem; si primum, non potest denunciari, quando delictum est occultum, & non præcessit infamia, ut communiter Doctores docent ex ratione supra adducta, quia hoc esset proximum infamare; Si secundum, denunciatio facienda est, si potest crimen per alium testem integrum probari, etiamsi non præcessit infamia, quia finis excommunicationis est, ut delinquens exeat a delicto, & ut refarciatur damnum proximi; ergo quamvis infamia non præcessit, debet denunciari crimen, quod probari potest, saltem post correctionem fraternam, si fructus per illam speretur. Quod si crimen probari non potest, neque potest delinquens denunciari, quia denunciatus præsumeretur esse calumniator; si tamen Judex post semiplenam probationem præcipit sub excommunicatione, ut qui scit delictum, illud manifestet, illud scientes tenentur manifestare, etiamsi nec correctio præcedat, nec probare possint, ex Navar., quia per novam manifestationem conficitur plena probatio.

VIII. Notandum tamen primo cum Na-

Navar., Sot., & aliis communius contra Molin., & alios apud Dian. part. 5. tract. 13. resol. 68. quod qui tenentur denunciare furem, & non denunciant, non solum excommunicationem incurrant, sed etiam teneantur ad restitutionem.

Notandum secundo, quod quando in Edictis præcipitur sub excommunicatione, ut qui audivit delictum, denunciet, non tenetur denunciare is, qui delictum audivit a personis levibus non fide dignis, aut per vicos, & plateas a personis incognitis; quia exponeret reum periculo manifesto injustæ infamiae. Ita Navar., Cordub. apud Avil. loc. cit. Nec tenetur denunciare, quando id audivit a personis fide dignis, si ad denunciandum tale delictum prærequiratur infamia, & hanc dari non audivit. Etenim ficti non tenetur denunciare hujusmodi delictum, quod vidit, quando non præcedit infamia; ita nec si delictum audierit a personis fide dignis. Nec etiam tenetur denunciare, quando audivit illud a persona fide digna, si hæc jam prius denunciaverit; quia suum testimonium nihil adderet, unde inutiliter denunciaret. Nec demum tenetur denunciare ex Avil., Sylvest., Henr., quando scit, & est moraliter certus, quod Prælati post denunciationem nullum remedium adhibebit, nec faciet justitiam. Ratio est, tum quia cessat finis, tum etiam quia nemo tenetur ad opus inutile.

IX. Queritur ultimo; Quamdiu durent hujusmodi Edicta Prælatorum?

Respondeo cum Avil. disp. 5. dub. 5., Henr. & aliis, Edicta, quæ fiunt a Prælati regularibus tempore visitationis, quod scilicet durante visitatione denuncientur talia delicta, durant quousque durat visitatio; ut constat tum ex intentione præcipientis, tum ex usu; Unde post visitationem nemo tenetur judicialiter denunciare. Edicta vero, quæ publicantur singulis annis ab Inquisitoribus, quod scilicet denuncientur hæretici, &c., durant, & obligant per totum annum; cum hæc sit intentio Inquisitorum, & sic practicetur a fidelibus. At Edicta, quæ publicantur ab Ordinariis tempore Quadragesimæ, quod scilicet denuncientur Concubinari, &c., durant tantum per duos, vel tres menses; Unde qui post tale tempus novit concubinarium, non tenetur denunciare. Et eadem est ratio de similibus Edictis: Etenim cum hæc crimina non sint in perniciem publicam, Edicta non sunt tam stricte interpretanda, sicut Edicta Inquisitorum; Et ideo a fidelibus non accipiuntur cum eodem rigore. Qui tamen impeditus est intra terminum præfixum in Edicto denunciare, tenetur ex Suar., & aliis denunciare statim post cessationem impedimenti; Qui vero ignoravit Edictum, tenetur denunciare post notitiam Edicti; sed infra terminum æqualem illi, qui ab Edicto conceditur; quia non debet esse pejoris conditionis, quam reliqui.